

Analyse Breestraat 161 te Leiden

Deze bouwhistorische analyse van de winkelpui Breestraat 161 te Leiden is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Leiden, als onderdeel van de realisatie van de nota Cultureel Erfgoed (2005-2015). De voorliggende analyse van de winkelpui (in structuur en materiaal) biedt een kader voor eventuele reconstructie, herstel of vernieuwing van de pui in de toekomst. Doel is het versterken van de kwaliteit van de openbare ruimte door - waar mogelijk en gewenst - de historische winkelpuien weer zichtbaar te maken of als inspiratiebron te laten dienen voor nieuwe ontwerpen.

*Huidige situatie
Breestraat 161,
anno 2008*

Inleiding

Het pand Breestraat 161 staat op een breed en diep perceel dat wordt begrensd door de Breestraat en de dwars daarop gelegen Boomgaardsteeg. Het in schoon metselwerk opgetrokken brede voorhuis heeft drie bouwlagen waarop een dwars geplaatst schilddak. De voorgevel is vier vensterassen breed met op de eerste en tweede verdieping vier schuifraamvensters met rechte strekken erboven.

De gevel is voorzien van een hoofdgestel met kroonlijst, fries en waterlijst. Fries en kroonlijst zijn voorzien van triglyfen en metopen. Deze Empirische stijlkenmerken komen overeen met het type schuifraam dat is voorzien van een brede middenstijl en roedenverdeling.

De begane grondverdieping is voorzien van een winkelpui over de gehele gevelbreedte waarvan de omtimmering doorloopt tot het niveau van de eerste verdiepingvloer.

Bouwgeschiedenis Winkelpui

Rond 1900 is het pand nog in gebruik als woonhuis. Op historische foto's is zichtbaar dat de gevel op de begane grond is voorzien van een enkel toegangskozijn, links van het midden, en drie stuks hoge schuifraamkozijnen. Voor het pand is een stoep aanwezig. De rest van de gevel komt overeen met de huidige indeling.

In 1912 maakt de in Leiden zeer bekende architect Leo van der Laan een plan voor een winkel met bijbehorende winkelpui in opdracht van de heer E. Loeb. Hiervan bestaat nog de ontwerptekening bij het Nederlands Architectuur Instituut in Rotterdam. Het wordt een brede en rijk geornamenteerde pui met vier gietijzeren kolommen en een dragende puibalk over de gehele gevelbreedte. De kolommen worden omkleed met natuursteen. De winkelpui heeft in het midden een groot etalageraam met twee portiek-ingangen weerszijden. Aan de buitenzijden van de pui zijn twee etalageramen geplaatst met in de bovenlichten traceringen met segmentbogen. De pui wordt aan beide zijden opgesloten door hardstenen pilasters voor de muurdammen op de hoek van de gevel. In de Boomgaardsteeg is de winkelpui met één travee doorgezet.

Breestraat 161
eind 19e-eeuw
(Afbeelding RAL)

Bovengenoemde omschrijving komt overeen met een tekening van de bestaande situatie van architectenbureau Ponsen & Lohman uit 1933 in het bouwarchief van de gemeente Leiden.

Op genoemde tekening uit 1933 staat ook de gewenste nieuwe situatie aangegeven. Het linker portiek vervalt en de bovenlichten van de etalageramen worden vervangen. In plaats hiervan komen rechte doorlopende bovenlichten met verticale roedenverdelingen en recht-hoekige ruiten. De hardstenen pilasters en kolommen blijven gehandhaafd en de natuursteen plint wordt aangevuld in verband met het vervallen portiek.

De winkelpui blijft tot eind 1953 ongewijzigd. Dan worden, in opdracht van de firma Lampe, nieuwe voorstellen getekend door architectenbureau Corn. Nap en G.J.P van Ede uit Arnhem. Het pand wordt voorzien van een centrale entree met een diep portiek en aan beide zijden etalages. De natuursteen pilasters worden omkleed en de gietijzeren kolommen vervangen door ronde stalen buiskolommen. De natuursteen ornamenten worden verwijderd. Het etalageraam aan de Boomgaardsteeg wordt dichtgezet.

De winkelpui krijgt een brede omlijsting van marmerstrips, aangebracht op de achterliggende constructies. Onduidelijk is wanneer één en ander daadwerkelijk is uitgevoerd.

In 1974 wordt in opdracht van Lampe vastgoed BV vergunning aangevraagd voor wijzigen van de winkelpui. Het diepe portiek vervalt en wordt winkelruimte. De centrale entree wordt breder gemaakt en iets terugliggend geplaatst. In de gevel wordt de entree zwaar geaccentueerd door een uitspringende blok in de puilijst. De stalen kolommen staan niet meer in de etalages maar vrij in de entree. De puilijst wordt bekleed met panelen, de muurdammen voor de bouwmuren met hardsteen panelen.

In de jaren '80-'90 van de vorige eeuw wordt de winkelpui gewijzigd ten behoeve van een elektronicazaak. De vrijstaande kolommen worden omkleed en de puilijst wordt voorzien van een kleine luifel.

Voorgevel Breestraat 161, bestaande situatie, anno 1933
(Afbeelding BW)

Voorgevel Breestraat 161, nieuwe situatie, anno 1933
(Afbeelding BW)

Voorgevel Breestraat 161, anno 1963
(Afbeelding RACM)

Voorgevel Breestraat 161, anno 1974
(Afbeelding M&A)

Voorgevel Breestraat 161, 1980 - 1990
(Afbeelding M&A)

Huidige situatie

Momenteel bestaat de winkelpui uit aluminium kozijnen met een terugliggende entree en dubbele deuren. De entree is zwaar geaccentueerd met een uitspringend blok in de puilijst, die bekleed is met vlakke platen. In de entree staan twee ronde vrijstaande kolommen. De etalages hebben een lage plint. De muurdammen zijn bekleed met hardsteen inclusief de hoek met de Boomgaardsteeg.

Voorpui
Breestraat 161,
anno 2008

4

Terugliggende entree
Breestraat 161, anno 2008

Detail voorpui hoek Boomgaardsteeg
Breestraat 161, anno 2008

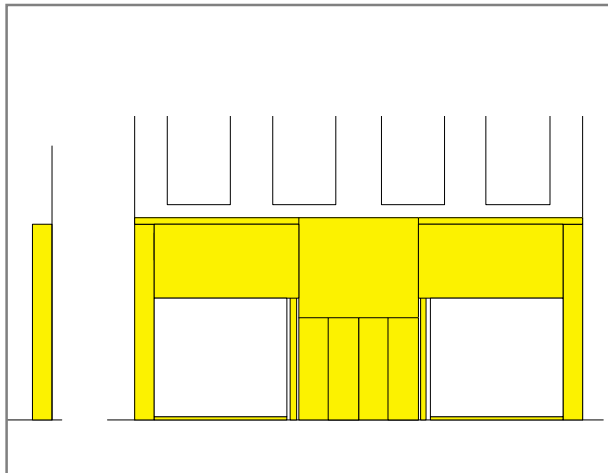
Reconstructie

Van de winkelpui van vóór 1953 zijn geen sporen meer. De gehele pui met de bouwfasen uit 1912 en 1933 is verwijderd. Op basis van het ontwerp van architect Van der Laan en de tekeningen van architectenbureau Ponsen & Lohman is de historische pui te reconstrueren. De situatie van de winkelpui uit 1963 is eveneens goed te reconstrueren omdat de posities van de kolommen gelijk is gebleven. De puilijst met marmeren stroken is opnieuw aan te brengen ter plaatse van de huidige betimmeringen.

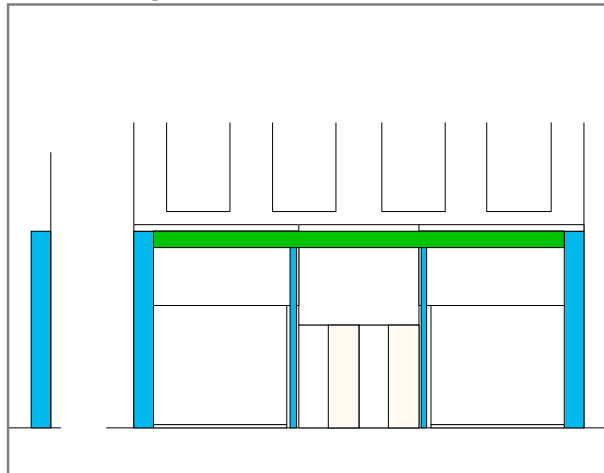
Historische waardering

Van de huidige winkelpui hebben de indeling en de afwerkingen geen relatie met historische voorgangers en daarom geen historische waarde. De posities van de muurdammen en de kolommen zijn bepalend voor de structuur en komen overeen met de indeling van de originele winkelpui uit 1912. De posities van de kolommen hebben daarom hoge historische waarde.

waardering afwerking

waardering structuur

Schematische weergave historische waardering

Uitgangspunten ontwerp

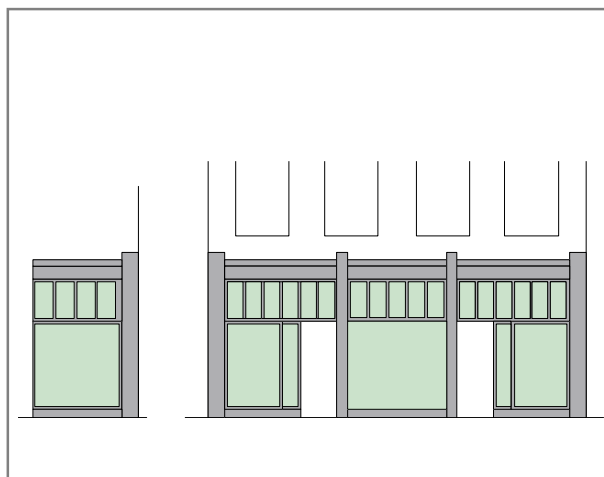
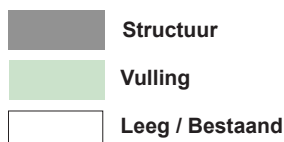
De samenhang van winkelpuien met de bovenstaande gevels is belangrijk. De relatie tussen architectuur van het pand en de pui is mede bepalend voor het monumentale karakter zoals ook de invloed van de pui op het gevelbeeld groot is.

Voor Breestraat 161 is in kader van het project 'Historische Winkelpuien' een indeling van de winkelpui vóór 1953 gewenst omdat hiermee de pui weer voorzien wordt van bovenlichten. Hierdoor kan de winkelpui worden voorzien van een puilijst met afmetingen die in verhouding zijn met de rest van de gevel. De muurdammen en kolommen kunnen de winkelpui een geleding geven die overeenkomt met de historische opzet.

Het gebruik van verdiepte toegangen en terugbrengen van een etalageraam in de Boomgaardsteeg geven de winkelpui een opwaardering en completer beeld van de historische pui.

uitgangspunten ontwerp

Schematische weergave ontwerp

Opdrachtgever
Gemeente Leiden
Langegracht
2300 PC LEIDEN

Verantwoording afbeeldingen

Afbeeldingen met afkorting RACM, zijn afkomstig van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

Afbeeldingen met afkorting RAL, zijn afkomstig van Regionaal Archief Leiden.

Afbeeldingen met afkorting BW, zijn afkomstig van de Dienst Bouwen en Wonen gemeente Leiden.

Afbeeldingen met afkorting M&A, zijn afkomstig van Dienst Monumenten en Archeologie gemeente Leiden.

Afbeeldingen met afkorting NAI, zijn afkomstig van het Nederlands Architectuurinstituut te Rotterdam.

Afbeeldingen voor zover niet vermeld zijn afkomstig van P.C. Meijers - Bouwhistorie & Restauratie.

Auteur heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen hiervoor contact opnemen met P.C. Meijers - Bouwhistorie & Restauratie.

Copyright

P.C. Meijers - Bouwhistorie & Restauratie behoudt zich alle rechten voor met betrekking tot onderzoeksresultaten en geestesproducten van verrichte onderzoeken, voor zover op die producten in juridische zin rechten kunnen bestaan.

Publicatie van onderzoeksresultaten valt onder de auteursrechten is niet toegestaan, zonder uitdrukkelijke voorafgaande schriftelijke toestemming van P.C. Meijers - Bouwhistorie & Restauratie én na overeenkomen van publicatierecht. In alle gevallen is bij publicatie verplicht naam en gegevens van P.C. Meijers - Bouwhistorie & Restauratie te vermelden.

P.C. Meijers - Bouwhistorie & Restauratie

Kruizemunt 5
2201 MX NOORDWIJK
Telefoon: 071-3646025
Mobiel: 06-44926306
Internet: www.pcmeijers.nl
E-mail: info@pcmeijers.nl

